

Sygn. akt I USK 350/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania M.J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 października 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 6 marca 2019 r. oddalił apelację ubezpieczonego M.J. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 22 maja 2018 r., który oddalił jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń społecznych II Oddział w Ł., przyznającej ubezpieczonemu prawo do emerytury od 1 października 2017 r. na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a jej wysokość ustalił na podstawie art. 26 i 26a tej ustawy; wysokość świadczenia wyniosła 1337,60 zł plus zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników za okres 13 lat i 6 miesięcy w wysokości 130,48 zł. Sąd Okręgowy wniosek ubezpieczonego o przyznanie prawa do emerytury rolniczej przekazał do rozpoznania Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Ł..

W skardze kasacyjnej (pkt II) z zarzucono naruszenie przepisów postępowania:

„a) art. 386 § 2 KPC w zw. z art. 379 pkt 5 KPC w zw. z art. 174 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [Dz.U.: 2016: 887 - t.j.] (dalej: U-ERFUS) w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 U-ERFUS - poprzez niestwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem I instancji i Zakładem i na skutek tego pominięcie przy ustaleniu kapitału początkowego Powoda okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w wymiarze 13 lat i 6 miesięcy - co pozbawiło Powoda możliwości obrony jego praw;

b) art 386 § 2 KPC w zw. z art. 379 pkt 5 KPC w zw. z art. 15 ust. 6 U-ERFUS - poprzez niestwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem I instancji i Zakładem i na skutek tego pominięcie przy obliczaniu podstawy obliczenia emerytury wariantowej możliwości wyliczenia tej podstawy w oparciu o art. 15 ust. 6 U-ERFUS - przez co Powód nie mógł stwierdzić, która z podstaw wymiaru: czy ta wyliczona w oparciu o art. 15 ust. 1 U-ERFUS, czy też ta wyliczona w oparciu o art. 15 ust. 6 U-ERFUS - jest dla niego korzystniejsza - a takie postawienie sprawy pozbawiło Powoda możliwości obrony jego praw. Wyliczenie obu tych wariantów powinno być dokonane i jest niezależne od tego, czy Powód ostatecznie złoży wniosek o zastosowanie art. 15 ust. 6 U-ERFUS;

c) art. 386 § 2 KPC w zw. z art. 379 pkt 5 KPC w zw. art. 25 ust. 1 U-ERFUS - poprzez niestwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem I instancji i Zakładem i na skutek tego pominięcie przy obliczaniu podstawy obliczenia emerytury: prawidłowej wysokości składek zewidencjonowanych na koncie Powoda - którą Zakład powinien uwzględniać w prawidłowej wysokości, a których wysokość wskazana na dotychczasowym etapie postępowania jawi się jako drastycznie zaniżona oraz prawidłowej wysokości waloryzacji - Zakład bowiem podaje do wiadomości jedynie końcowy wynik waloryzacji - zatem dla Powoda prawidłowość jej dokonania jest praktycznie niesprawdzalna - a takie postawienie sprawy pozbawiło Powoda możliwości obrony jego praw,

d) art. 386 § 2 KPC w zw. z art. 379 pkt 5 KPC w zw. art. 26a ust. 1 U-ERFUS w zw. z art. 25 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [Dz.U.: 2016: 277 -tj.] (dalej: U-USR) w zw. z

art. 25 ust. 2a pkt 1 i 3, ust. 2b, ust. 3 i ust 4 U-USR - poprzez niestwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem I instancji i Zakładem - i na skutek tego pominięcie przy obliczaniu wysokości emerytury Powoda zasad określonych w tych przepisach - a takie postawienie sprawy pozbawiło Powoda możliwości obrony jego praw;

e) art. 232 zd 2 KPC w zw. z art. 278 § 1 KPC w zw. z art 3 KPC w zw. z art. 379 pkt 5 KPC i naruszenie zasady kontradyktoryjności postępowania - poprzez nie dopuszczenie z urzędu na etapie postępowania apelacyjnego dowodu nie wskazanego przez apelanta w postaci ponownej opinii biegłego z zakresu rachunkowości z jednoczesnym zobowiązaniem Zakładu do dostarczenia biegłemu prawidłowych danych choćby w postaci prawidłowej wysokości składek zewidencjonowanych na koncie Powoda - albowiem - dopuszczenie z urzędu takiego dowodu - z uwagi choćby na okoliczność, że składki zewidencjonowane na koncie Powoda powinny być za okres od 01 stycznia 1999r do co najmniej 30 września 2017r. (więc musi być to kwota wyższa, niż podana przez Zakład w wysokości 729,37zł.) - było szczególnie uzasadnione i oczywiste (*confere*: Wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2011 r., I PK 152/10 - teza 2). Brak reakcji procesowej Sądu II instancji w tej sprawie oznacza, że Powód został pozbawiony możliwości obrony swoich praw”.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na.

a) niezastosowanie przez Sąd drugiej instancji przepisów, o których mowa w pkt. II a-e niniejszej skargi kasacyjnej;

b) występującym w sprawie istotnym zagadnieniem prawnym i wynikającą z niego potrzebą autorytatywnego ustalenia wykładni:

1: czy okresy ubezpieczenia, o których jest mowa w art 6 ust. 1 pkt 1 U-ERFUS - to także okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników?

2: czy okoliczność, że Zakład dostarcza do Sądu nieprawidłowe dane i wylicza emeryturę nieprawidłowo i w sposób nieczytelny wywołując błędy w postępowaniu sądowym pozbawia Powoda możliwości obrony jego praw?

c) występującą w sprawie nieważnością postępowania apelacyjnego,

d) koniecznością utrwalenia wynikającej z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2006r., I UK 321/05, *OSNP 2007/11-12/171*, Lex nr 271273 - zasady, że ciężar dowodu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obciąża Zakład, który musi bardzo dokładnie wykazać te wszystkie okoliczności podnoszone w sprawie, na których opiera odmowę załatwienia sprawy;

e) koniecznością zwrócenia uwagi Wysokiemu Sądowi, że skarga kasacyjna w niniejszej sprawie jest oczywiście uzasadniona - z uwagi na konieczność przeprowadzenia ponownej opinii biegłego z zakresu rachunkowości w oparciu o prawidłowe dane dostarczone przez Zakład".

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Negatywna ocena wynika z mankamentów metodycznych i merytorycznych.

Podstawy przedsądu mają różne (inne) funkcje i znacznie. Ustawodawca wyraźnie jej odróżnia - art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Podkreśla się to, gdyż skarżący na początku wniosku podaje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na m.in. – pkt b) występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne; pkt c – występującą w sprawie nieważność postępowania apelacyjnego. Nie jest to prawidłowe, gdyż to co należy do istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) nie należy do ostatniej podstawy przedsądu, czyli do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Także nieważność postępowania jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. jest odrębna od pozostałych podstaw przedsądu i nie składa się na szczególną podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zgłoszone we wniosku podstawy przedsądu należy ocenić wedle porządku określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.

Pierwsza podstawa przedsądu, czyli z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie spełnia się, gdyż sformułowane pytania nie mają rangi istotnego zagadnienia prawnego, które ma na uwadze ten przepis. W przeciwnym razie funkcja przedsądu byłaby bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stałoby się powszechną instancją.

Odpowiedź na postawione pytania nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa, której można wymagać od jurysty. Zwykła wykładnia prawa nie stanowi podstawy przedsądu (*a contrario* art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarżący poprzestaje na postawieniu pytania i sam nie podejmuje próby odpowiedzi, co jest istotne, gdyż to autor wniosku powinien wpierw przeprowadzić analizę prawa, orzecznictwa a nawet doktryny i na jej podstawie wykazać, że pytanie może być przedstawione jako istotne zagadnienie prawne. Brak jest tego we wniosku.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie można zatem poprzestać na takim samym stopniu ogólności. Art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS obejmuje okresy składkowe w systemie powszechnego ubezpieczenia emerytalnego, które składają się na emeryturę w tym systemie. System ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie ustawy z 20 grudnia 1990 r., to odrębny od powszechnego system ubezpieczenia społecznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2011 r., III UK 83/10). Do emerytury rolniczej zalicza się okresy ubezpieczenia w systemie powszechnym, jednak zasady tej nie stosuje się do urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Urodzonym po 31 grudnia 1948 r. nie zalicza się do okresów wymaganych do emerytury rolniczej okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu w systemie powszechnym (art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników). Przy tej rozdzielności okresów ubezpieczenia w systemie powszechnym i rolniczym rolnicy mogą wypracować i otrzymać dwie emerytury - art. 33 ust. 2a ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 42 ustaw z 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych.

Wracając do pytania, to należy odpowiedzieć, że brakujący staż emerytalny w systemie powszechnym (okresy składkowe i nieskładkowe) może być uzupełniony okresami wymienionymi w art. 10 ust. 1 pkt 1-3 ustawy o emeryturach i rentach, stąd w tym znaczeniu okres ubezpieczenia społecznego rolników jest ujmowany jako okres składkowy (art. 10 ust. 1 pkt 1 tej ustawy). Nie jest to jednak zwykły okres składkowy, tylko okres uzupełniający, traktowany jako okres składkowy. Regulacja ta obwarowana jest przy tym zastrzeżeniem stosowania przepisów z art. 56 ustawy o emeryturach i rentach, z których wynika, że jeżeli

okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, to emerytura ulega zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru przewidzianych dla części składkowej w przepisach ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 56 ust. 4). Zwiększenie nie przysługuje osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 56 ust. 5). Zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, przyznaje się na wniosek zainteresowanego (art. 56 ust. 6).

Drugie pytanie, oparte na twierdzeniu, iż „*Zakład dostarcza do Sądu nieprawidłowe dane ...*” nie może być kwalifikowane jako istotne zagadnienie prawne, gdyż podstawa przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ma charakter uniwersalny i przedmiotem jej zainteresowania jest problem prawny generalny a nie odpowiedź na pytanie czy w danej sprawie strona przedstawia nieprawidłowe dane i wywołuje to błędy w postępowaniu sądowym. Sprawa została rozstrzygnięta w dwuinstancyjnym postępowaniu przed Sądem powszechnym i w postępowaniu kasacyjnym kontrola rozstrzygnięcia odbywa się w ramach zarzutów podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

Z tych przyczyn uprawnione jest stwierdzenie, iż wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia istotnych zagadnień prawnych – art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Nie można stwierdzić też nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z treści skargi wynika, że skarżący ma na uwadze nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., którą łączy z każdym zarzutem podstawy kasacyjnej. Nie jest to uprawnione, gdyż w art. 379 pkt 5 k.p.c. chodzi o względną a nie o bezwzględną przyczynę nieważności postępowania. Zgodnie z tym przepisem nieważność postępowania zachodzi jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Chodzi zatem o przypisy proceduralne, bo naruszenie przepisów prawa materialnego nie jest kwalifikowane jako nieważność postępowania. Jak wskazano kontrola rozstrzygnięcia odbywa się wówczas w ramach zarzutów podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Odnosi się to również do przepisów

proceduralnych, przy czym nie każde uchybienie przepisom postępowania ma wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), zatem tym bardziej nie jest kwalifikowane jako nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. Przepis ten ma na uwadze sytuację w której obiektywnie uniemożliwia się stronie udział w sprawie, przykładowo prowadzona jest rozprawa bez zawiadomienia strony, a nie sytuację która obejmuje ustalanie faktów i stosowane prawa materialnego.

Pozwala to przejść do ostatniej podstawy przedsądu i stwierdzenia, że skarżący nie wykazuje, iż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący we wniosku powinien odrębnie od zarzutów podstaw kasacyjnych wskazać i wykazać naruszenie przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest oczywiście wadliwy. Skarżący tego nie czyni. Odwołuje się do zarzutów podstawy kasacyjnej, co nie jest prawidłowe, gdyż podstawy kasacyjne stanowią odrębną część skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Chodzi o to, że podstawy kasacyjne nie zastępują podstawy przedsądu ani jej uzasadnienia. Odnosi się to również do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Nawet gdyby próbować odstąpić od reżimu odrębności podstaw kasacyjnych i podstaw przedsądu, to analiza zarzutów podstaw kasacyjnych nie prowadzi do stwierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zarzuty te nie podważają tej oceny z następujących przyczyn:

Ad II a) Art. 174 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej nie odsyła do art. 10 ust. 1 tej ustawy, zatem okresy wymienione w art. 174 ust. 2 pkt 1 to okresy składkowe, które nie obejmują okresów ubezpieczenia społecznego rolników.

Ad II b) Warunkiem obliczenia podstawy wymiaru z zastosowaniem art. 15 ust. 6 ustaw emerytalnej, jest podleganie ubezpieczeniom społecznym w systemie powszechnym przez 20 lat. W sytuacji skarżącego okresy rolnicze nie składały się na podstawę składkowania w systemie powszechnym.

Ad II c) Zarzut jest zbyt ogólny. Uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego i uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego szczegółowo opisują sposób ustalenia i wyliczenia emerytury skarżącego. Algorytm wyliczenia emerytury określony jest w

ustawie. Wysokość emerytury została zweryfikowana przez biegłego i ostatecznie przez Sąd. Skarżący nie przedstawia zarzutu, który ujawniałby konkretny błąd lub wadliwość wyliczenia wysokości emerytury. Nie wykazuje zatem naruszenia art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Ad II d) Zarzut zestawia trzy różne (odrębne) kwestie. Art. 26a ust. 1 ustawy emerytalnej dotyczy zwiększenia wysokości emerytury za okres ubezpieczenia rolniczego. Art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczy części składkowej emerytury rolniczej. Natomiast art. 25 ustawy emerytalnej dotyczy obliczenia emerytury w systemie powszechnym i waloryzacji składek, jednak nie ma w nim przepisów ujętych w „ust. 2a pkt 1 i 3, ust. 2b”. Przy takim (ogólnym) zestawieniu przepisów trudno ocenić zasadność zarzutu o niezastosowaniu tych przepisów lub przez pominięcie przy obliczeniu wysokości emerytury zasad określonych w tych przepisach.

Ad II e) W sprawie Sąd posiłkował się opinią biegłego, szczegółowo przedstawił też w uzasadnieniu sposób ustalenia i wyliczenia emerytury. Nie można zgodzić się z zarzutem, iż została naruszona zasad kontradyktoryjności postępowania, skoro skarżący nie konkretyzuje jakich to danych nie ujawnił pozwany Zakład, potrzebnych do wyliczenia emerytury, zwłaszcza w sytuacji opisanej wyżej w punkcie Ad II c). W przypadku wykrycia lub przedstawienia nowych dowodów lub okoliczności, mających wpływ na wysokość emerytury skarżący może wystąpić do organu rentowego z kolejnym wnioskiem.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).